

TYUTORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MA'NAVIY-MA'RIFIY VA PSIXOLOGIK YONDASHUVNING AHAMIYATI

Ahmadova Oysha Homid qizi
Navoiy davlat universiteti
Maktabgacha va
boshlang'ich
ta'lim fakulteti tyutori

Annotatsiya: Ushbu maqolada tyutorlik faoliyatida ma'naviy-ma'rifiy va psixologik yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilingan. Tyutorlik faoliyati talabalarning shaxsiy rivojlanishi, ma'naviy-axloqiy kamoloti, akademik faolligi va ijtimoiy muomala madaniyatini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Ma'naviy-ma'rifiy yondashuv talabalarda axloqiy qadriyatlar, mas'uliyat va barkamol shaxs sifatida shakllanishni ta'minlasa, psixologik yondashuv ularning emosional barqarorligini mustahkamlab, stressga chidamlilik, motivatsiya va o'qishga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Kalit so'zlar: tyutorlik faoliyati, samaradorlik, ma'naviy-ma'rifiy yondashuv, psixologik yondashuv, talabalarning shaxsiy rivojlanishi, ta'lim-tarbiya jarayoni, motivatsiya, emosional barqarorlik, innovatsion-pedagogik usullar, ijtimoiy faollik.

Tyutorlik faoliyati oliy ta'lim jarayonida talabani har tomonlama qo'llab-quvvatlash, uning shaxsiy rivojlanishi, ta'lim motivatsiyasi va ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan muhim pedagogik yo'nalish hisoblanadi. Tyutor nafaqat o'quvchining ta'limdagi muvaffaqiyatini nazorat qiluvchi, balki uning shaxsiy, ma'naviy va psixologik ehtiyojlarini chuqur anglab, individual rivojlanishini tashkil etuvchi mutaxassis sifatida ham faoliyat yuritadi.

Talabalarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashda ma'naviy-axloqiy omillar alohida o'rin tutadi. Ayniqsa, yoshlar ongida vatanparvarlik, mehr-oqibat,

fidoyilik, mas'uliyat, adolat va insoniylik kabi qadriyatlarni qaror toptirish tyutor faoliyatining muhim vazifalaridan biridir. Tyutor talabani faqat bilim olishga emas, balki sog'lom hayotiy pozisiya, ijtimoiy mas'uliyat va odob-axloq me'yorlariga amal qilishga yo'naltiradi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida ma'naviy va psixologik yondashuvlarni qo'llash tyutorning ish samaradorligini yanada oshiradi. Ma'naviy yondashuv talabalarda yuksak axloqiy madaniyat, mas'uliyat, vatanparvarlik, insoniylik va mustaqil fikrlash kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Tyutor ta'lim jarayonida milliy qadriyatlar, umuminsoniy tamoyillar, ma'rifiy g'oyalar va ijobiy muhitni nazarda tutgan holda ish yuritishi talab etiladi.

Psixologik yondashuv esa har bir talaba shaxsining individual xususiyatlarini inobatga olish, uning qiyinchiliklarini aniqlash, emosional holatini barqarorlashtirish va o'qishga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayonda tyutor quyidagi usullardan samarali foydalanadi: motivatsiyani oshirish treninglari, individual suhbatlar, stressni boshqarish bo'yicha tavsiyalar, qiyinchiliklarni yengish strategiyalarini o'rgatish va o'quv muhitini psixologiya jihatdan qulay qilish.

Ma'naviy va psixologik yondashuvlarni uyg'unlashtirgan holda olib borilgan tyutorlik faoliyati talabalarining shaxsiy o'sishi, o'quv jarayonida faolligi, jamiyatda munosib o'rin egallashga tayyorligi va barqaror emosional muhitini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bunday yondashuvlarning tizimli va maqsadli qo'llanilishi ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarining ma'naviy kamoloti va psixologik barqarorligini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Ma'naviy yondashuv tyutordan talabalar bilan ishlashda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayanishni, ularni ma'rifatga, ma'suliyatli fuqarolik pozitsiyasiga, axloqiy barkamollikka yo'naltirishni talab etadi. Bu jarayonda tyutor ma'rifiy suhbatlar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, vatanparvarlikka oid uchrashuvlar, ijtimoiy faollikni oshirishga qaratilgan tashabbuslar orqali talabalarining ongini boyitadi.

Psixologik yondashuv esa ta'lim-tarbiya jarayonidagi emosional muhitni barqarorlashtirishga qaratilgan. Tyutor talabalarda hissiy qiyinchiliklar, stress, qo'rquv yoki ishonchsizlik holatlarini barvaqt aniqlab, ularni yengish bo'yicha amaliy yordam ko'rsatishi muhim. Buning uchun u quyidagi usullardan foydalanadi:

- individual va guruhii psixologik maslahatlar;
- motivasion intervyular;
- emotsional intellektni rivojlantirish mashg'ulotlari;
- o'qishda qiyinchiliklarga duch kelgan talabalar uchun qo'llab-quvvatlovchi psixokorreksion ishlamlar;
- ijtimoiy muhitda tez moslashishga yordam beruvchi treninglar.

Shu bilan birga, tyutorning muloqot madaniyati, empatiyasi, tinglash ko'nikmalari va konfliktlarni bartaraf etish qobiliyati psixologik yondashuvning asosiy bo'g'inlaridan hisoblanadi. Mazkur qobiliyatlar talaba va tyutor o'rtasida ishonchli tayanch munosabatlarini shakllantirib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Ma'naviy va psixologik yondashuvlarni integratsiya qilgan holda faoliyat yuritish tyutordan yuqori malaka, metodik tayyorgarlik va doimiy o'z ustida ishlashni talab qiladi. Bunday yondashuv talabalarning shaxsiy rivojlanishini rag'batlantiradi, ularda mustaqil fikrlash, ijodkorlik, mas'uliyat, ruhiy barqarorlik va ijtimoiy faollik kabi muhim kompetensiyalar shakllanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, Sh. Tyutorlik faoliyati va talabalarning shaxsiy rivojlanishi. Toshkent: TAQBI, 2021.
2. Ibrohimova, M. Ma'naviy-ma'rifiy tarbiyaning pedagogik asoslari. Toshkent: "O'qituvchi", 2019.
3. Qodirov, R. Psixologiya va pedagogika asoslari. Toshkent: "Ma'rifat", 2020.
4. Nazarov, S. Tyutorlik faoliyatida individual yondashuv. Toshkent: O'zbekiston pedagogika jurnali, 2022, №3.
6. Savulova, D. Psixologik qo'llab-quvvatlash texnologiyalari. Toshkent: "Fan va ta'lim", 2021.

8. Xaydarov, U. Ta'lim-tarbiya jarayonida innovasion pedagogik usullar. Toshkent: "Pedagogika va fan", 2020.